

## Diplomasi ve Konsolosluk İlişkileri

### Diplomasi Temsil İlişkilerinin Kurulması ve Sona Ermesi

Çoğunlukla örf adet kurallarıyla şekillenmiştir.

1815 Viyana Kongresiyle diplomatların sınıf ve derecelerine ilişkin ilk hukuki düzenleme yapılmıştır.(Büyükelçi, orta elçi ,maslahatgüzar)

BM sistemi kurulduktan sonra 1957-1961 arası çeşitli tasarılar sonrası 1961 yılında Genel Kurul kararıyla Diplomasi İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi imzaya açılmış. Bugün uluslararası hukukun bir parçası olmuş.

#### **Diplomatların atanması, diplomatik ilişkilerin kurulması ve diplomatların göreve başlaması**

1961 antlaşması 2.madde : Devletler arasında diplomatik ilişkiler ve daimî diplomatik misyonlar kurulması karşılıklı rıza ile olur.

Diplomasi ilişkilerinin gelişmesi için ortak mutabakata varmaları karşılıklı rıza(consensus) olmalı. Bu da iki devlet yetkilisi veya temsilcisinin birbirlerine toprak tahsisi gerekmektedir. Her iki devlet bu aşamayı geçtikten sonra birbirlerine diplomatik temsilci atama yoluna gidebilirler.

Diplomatik temsilcinin atanması ve şartları her devletin kendi iç hukukunda bulunur. Ancak göndermeden önce devletlerin birbirlerinden “agreement” almak zorundadır. Türkçeye tam çeviremiyoruz.

Madde 4 (1961 viyana sözleşmesi)

4/1 :Gönderen Devlet kabul eden Devletten bu Devlete misyon şefi olarak göndermek istediği şahıs için agrement almak zorunluğundadır.

Türkiye Mete’yi büyükelçi olarak Küba’ya atayacak Türkiye diyor ki Ben Mete’yi büyükelçi olarak gönderiyorum senin için sakınca var mı Küba hiçbir gerekçe göstermeden ben bu kişiyi istemiyorum diyebilir.

Çünkü;

Madde 4/2

2. Kabul eden Devlet, agrement'in reddi halinde gönderen Devlete sebep göstermek zorunluğunda değildir.

Amaç kişinin refüze olmaması diğer bir devlete başvururken isminin zedelenmemesi için

Devletler kabul ettikten sonra bu kişiyi “persona non grata” (istenmeyen kişi) ilan edebilir. Bu da bir sebebe dayanmak zorunda değil.

Gönderen devlet Kübayla birlikte Mete’yi Meksika’ya da büyükelçi olarak atamak isterse;

5/1. Gönderen Devlet, ilgili kabul eden Devletlere gerekli ihbarda bulunduktan sonra yerine göre bir misyon şefini veya diplomatik kadronun herhangi bir üyesini, kabul eden Devletlerden herhangi biri tarafından açıkça itirazda bulunulmadıkça birden fazla Devlet nezdinde akredite edebilir.

Yani diğer devlet itiraz etmediği sürece iki yere de atayabiliyor.

5/2 ye göre ilişkiler çok yoğun değilse maslahatgüzarlarla da yapılabilir.

“Agreement” alındı hemen Mete Küba’da göreve başlamayacak yine. Önce bir itimatname yazacak hangi elçi olarak anıldığını belirtecek. Büyükelçi veya orta elçiye devlet başkanından devlet başkanına yazılır. Maslahatgüzar olarak atanmışsa Dışişleri Bakanından Dışişleri Bakanına yazılır. Ad hoc diplomasi temsilcisi olarak gönderilmişse bu da itimatnamede belirtilir.

Atamalar bizde 2017 öncesi BK 2017 sonrası CB gerçekleştirir.

### Büyükelçinin Görevleri(madde 3)

Bir diplomatik misyonun görevleri, diğerleri meyanında, şunları da kapsar (yani devletler 2. Madde gereği yapacakları kuruluş anlaşmasında her şeyi belirleyebilirler ama bunlara ek olarak diplomatik temsilcinin görevleri şunlardır):

a) Gönderen Devleti kabul eden Devlette temsil etmek;

b) Kabul eden Devlette, uluslararası hukukun müsaade ettiği sınırlar içinde gönderen Devletin ve vatandaşlarının çıkarlarını korumak;

c) Kabul eden Devlet Hükümeti ile müzakereler yapmak;

d) Bütün yasal imkânlarla kabul eden Devletin durumunu ve gelişmelerini tespit etmek ve bunlar hakkında gönderen Devlet Hükümetine bilgi vermek;

e) Gönderen Devlet ile kabul eden Devlet arasında dostane ilişkileri ilerletmek ve ekonomik, kültürel ve bilimsel ilişkilerini geliştirmek.

2. Bu sözleşmedeki hiçbir hüküm konsolosluk görevlerinin bir diplomatik misyon tarafından yürütülmesini önleyecek şekilde yorumlanamaz. (Diplomatik misyon görevlileri aynı zamanda konsolosluk ilişkilerini yürütme yoluna gidebilir)

### Diplomatik Temsilcilerinin Görevlerinin Sona Ermesi

- Geçici görevle gelmişse
- İstifa, terfi, ölüm
- Geri çağırma: Gönderen devlet 2 gün önce atadığı diplomatik misyon görevlisini geri çağırabilir. Onların yerine başka biri görevlendirilebilir.
- Diplomasi ilişkisinin Kesilmesi: 2.maddede kurulan diplomatik misyon ilişkisi aynı görüşme sonunda sona erdirilebilir. Bu takdirde diplomatik misyon temsilcisi görevi de sona erebilir.
- Savaş durumu: 1988 Irak-İran savaşı sonucu

Devlet BŞK. değişmesi

### Diplomatik Temsilcilerin Sınıflandırılması

1815 Viyana Sözleşmesinde bir nizamname çerçevesinde düzenlenmiş. Bu nizamnamenin 1818 Aix- La-Chapelle’de değiştirilmeye çalışılmış ve bir sınıf daha eklendiğini görüyoruz. Ama 1961 sözleşmesinde aynı 3 sınıf kabul edilmiştir:

Madde 14: Misyon şefleri aşağıda gösterilen üç sınıfa ayrılır :

a) Devlet Başkanları nezdinde akredite edilen Büyükelçiler veya Nonslar ile muadili rütbedeki diğer misyon şefleri;

b) Devlet Başkanı nezdinde akredite edilen Murahhaslar, Elçiler ve Enternonslar;

c) Dışişleri Bakanları nezdinde akredite edilen Maslahatgüzarlar;

2. Öncelik sırası ve nezaket kuralları dışında, misyon şefleri arasında sınıflan dolayısıyla bir fark gözetilmeyecektir.

#### MADDE 13.

1. Misyon şefi, kabul eden Devlette carî olan ve yeknesak bir tarzda uygulanacak usule göre, ya itimatnamesini takdim ettiği zaman veya gelişini bildirdiği ve itimatnamesinin aslına uygun bir örneği kabul eden Devletin Dışişleri Bakanlığına veya mutabık kalınacak başka bir Başkanlığa tevdi olunduğu zaman, kabul eden Devletteki görevine başlamış sayılır.

2. İtimatnamelerin veya bunların gerçek suretlerinin takdim sırası, misyon şefinin geliş tarihi ve saatine göre tayin olunur. (Hatta dakikası da önemli. Çünkü bütün diplomatların oluşturduğu toplulukla(corpus diplomatique) (kordiplomatik) diyoruz. Korps Diplomatique itimatnamesini en önce sunan Doyen olarak adlandırılıyor. Yani o topluluğun fiili bşk. olarak kabul ediliyor.

#### MADDE 16.

1. Misyon şefleri, kendi sınıfları dahilinde 13 üncü madde uyarınca görevlerine başlayış tarih ve saatine göre öncelik taşırlar.

#### Uluslararası Memurlar

Uluslararası örgütlerde çalışan görevlilerdi. Bunlar BM, Avrupa Konseyi gibi çeşitli örgütlerde o örgütün karar mekanizması veya yönetim birimi tarafından görevlendirilen kişiler. Uluslararası örgütlerde de diplomatik misyon vardır onlar da görevlendirilebilirler, onlar nezdinde de görevlendirilebilirler. Türkiye'nin BM daimi temsilcisi var mesela. NATO, Avrupa Konseyi daimi temsilcisi var.

#### Diplomatik Dokunulmazlık ve Ayrıcalıklar

Bu ayrıcalık ve bağışıklığın hukuki temelini açıklayan 3 görüş var:

- Ülke dışılık

Diplomatik temsilcileri kendilerini gönderen devletin vatandaşıdır ve o devlet adına görev yaparlar. Diplomasi binaları da o devletin toprakları sayılması nedeniyle diplomatların bulundukları devlet yani atandıkları devletlerin yargı yetkisine sahip olmaması gerekir görüşü

- Temsil Sıfatı

Diplomasi temsilcilerinin kendilerini gönderen devlet başkanlarını temsil eden hükümet veya devlet başkanının yararlanmış olduğu dokunulmazlık ve ayrıcalıklarda bunların da yararlanması gerektiği temsil sıfatının bir sonucu olduğu ileri sürülmüştür.

- Görevi Gereği Gibi Yapabilme Görüşü

1961 Sözleşmesinde kabul edilen görüş

Genel itibariyle uluslararası diplomasi hukukunda dokunulmazlık ve ayrıcalıkların tanınma nedeni diplomatların kendilerine verilen görevleri gereği gibi yapabilmeleridir. Bu çerçevede ayrıcalık ve bağışıklığın tanınması yoluna gidilmiştir.

#### Dokunulmazlık ve Ayrıcalıklardan Kimler Yararlanacak ?

Temsilcilerin kendilerinin yararlanacağı konusunda şüphe yok. Diplomatik temsil dediğimizde ;

- Diplomatik Misyon BŞK.
- Daha alt düzeydeki elçiler(büyükelçi değil)
- Teknik personel
- İdari Personel
- Hizmet Personeli

Bunların hepsi diplomatik ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanma yoluna gidecekler.

#### MADDE 8 (1961 sözleşmesi)

1. Misyonun diplomatik kadro üyeleri prensip itibarıyla gönderen Devletin vatandaşı olmalıdır.

2. Misyonun diplomatik kadro üyeleri, kabul eden Devletin her zaman geri alınabilecek rızası olmadıkça, bu Devletin vatandaşları arasından tayin edilemez.(Yani atanan devletin)

3. Kabul eden Devlet, gönderen Devletin vatandaşı olmayan üçüncü bir Devletin vatandaşları için de aynı hakkı saklı tutabilir.

Zaman zaman diplomatik misyon görevlilerinin bilhassa teknik personel için, yardımcı personel için o devletin vatandaşlarının atanmasına da rıza gösterebiliyor. Bu atamaların gönderilen devletin vatandaşları arasından olması halinde teknik ve idari personel bütün dokunulmazlık ve ayrıcalıklardan yararlanamıyor.

Diplomasi temsilcisi biri atanmış gidip orada gönderilen devletin bir vatandaşla evlenmiş. Bu durumda da ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanabiliyor. Ama gümrük vergisi bağışıklıklarında devlet kısıtlama getirebiliyor.

1 ay için diplomatik misyon görevlisi olarak Hacettepe doktoru yanında 5 yardımcıyla aşı bulunması için gönderildi.

Bunların de görevleri gereği bütün ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanabilecekleri ama yargı bağımsızlığında ayrı durumlar var. Bunlar da persona non grata ilan edilmesi mümkün. Bunların da eş ve ailelerinin bağışıklıklardan yararlanabileceği kabul ediliyor.

Zümrüt Dubai'ye büyükelçi olarak atandı. Annesini de götürmek istiyor. Annesine bir o bakabiliyor. Annesi de ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanabilecek mi ?

#### MADDE 37 (1961 viyana antlaşması)

1. Bir diplomatik ajanın beraberinde oturan aile üyeleri, kabul eden Devletin vatandaşı değilse, 29 ila 36 ncı maddelerde belirtilen ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanırlar.

2. Misyonun idarî ve teknik kadrosunun üyeleri, beraberlerinde oturan aile üyeleri ile birlikte, kabul eden Devletin vatandaşı olmamak veya daimî surette orada mukim bulunmamak şartıyla, 29 ila 35 inci maddelerde belirtilen ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanırlar; ancak 31 inci maddenin 1 inci fıkrasında öngörülen, kabul eden Devletin medenî ve idarî yargısından bağışıklık, görevin ifası dışında yapılan fiilleri kapsamaz. Bu kişiler, keza, ilk yerleşmeleri sırasında ithal olunan eşyaları için 36 ncı maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen ayrıcalıklardan da yararlanırlar.(Gümrük vergisi ayrıcalıklarından ilk atandıklarında yararlanıp ondan sonra yararlanamıyorlar)

3. Misyonun, kabul eden Devletin vatandaşı olmayan veya daimî surette orada mukim bulunmayan hizmet kadrosunun üyeleri; görevlerinin ifası sırasında yapılan fiiller bakımından bağışıklıktan, işleri dolayısıyla aldıkları ücretlere ilişkin vergi ve resim bağışıklığından ve 33 üncü maddede belirtilen bağışıklıktan yararlanırlar.

4. Misyon üyelerinin özel hizmetçileri, kabul eden Devletin vatandaşı veya daimî surette orada mukim değillerse, işleri dolayısıyla aldıkları ücretlere ilişkin vergi ve resim bağışıklığından yararlanırlar. Diğer bakımlardan, ayrıcalık ve bağışıklıklardan ancak kabul eden Devletin tanıdığı ölçüde yararlanırlar. Bununla beraber, kabul eden Devlet, bu gibi şahıslar üzerindeki yargı yetkisini misyonun görevlerinin ifasına gereksiz şekilde müdahalede bulunmayacak tarzda kullanmalıdır.

Yani diplomatik misyon bşk. aile üyeleri tamamen dahil. Ama idari ve teknik kadroda daha sınırlı bir tanımlama yapılmakta, sadece görevlerinin ifası için sınırlandırılmıştır.

## Dokunulmazlıklar

### A) Kişi Dokunulmazlığı

Diplomatik personelin kişi dokunulmazlığı genel olarak bu şahıslar üzerinde kabul eden devlet organları tarafından gerçekleştirilecek herhangi bir zor kullanma eyleminin yasak olmasını ve kabul eden devletin bu şahısların özgürlüklerine ve itibarlarına yönelik her türlü saldırıya karşı önlem ve tedbir alma mecburiyetindedirler.

Kişi özgürlüğü ve güvenliği dediğimizde o kişinin tutuklanamaması, yakalanamaması, gözaltına alınamaması

Şahsi dokunulmazlığın iki yönü var bu çerçevede;

- Dokunulmazlıktan yararlanacak bireyler tutuklanamaz, gözaltına alınamaz, üst araması yapılamaz.
  - Bu şahısların kişiliğine, özgürlüğüne, Şeref ve haysiyetine yapabilecekleri herhangi bir saldırıyla temsilciliğin uğrayacağı bir saldırıyı önleyecek olağanüstü polis önlemleri yanında bu suçları işleyenlere ağır cezalar çıkartılması gerekir.
- Madde 29( 1961 viyana antlaşması)

Diplomatik ajanın şahsî dokunulmazlığı vardır. Hiçbir şeklide tutuklanamaz veya gözaltına alınamaz. Kabul eden Devlet diplomatik ajana gereken saygıyı gösterecek ve şahsına, özgürlüğüne ve onuruna yönelik herhangi bir saldırıyı önlemek için uygun tüm önlemleri alacaktır.

Kamu güvenliğini tehlikeye sokan durumlarda ayrıcalık getirildiği görülebiliyor. Alkollü bir diplomatın havaya ateş açmasında buna müdahale edilebileceği doktrinde öngörülmüş.

Diplomasi dokunulmazlığı kişi dokunulmazlığının temeli ama diğer yandan da kamu düzenini bozacak eylem ve davranışlarda da bulunabilir. Soğuk S. Dönemi casusluk çok olmuştur. 1963'te Türkiye Romanya Büyükelçiliği 3.katibi ve basın ateşesi Rizu Türkiye'ye geldiğinden beri yaptığı araştırma faaliyetlerle dikkat çekmiş son olarak da bir TSK subayını kolyesinin çaldığı NATO'ya ait çok gizli bir belgeyi fotoğraflarken yakalanmış suçunu itiraf edip yıllarca bu işi yaptığını söylemiş. Başkaca bir işlem yapılmadan sadece derhal ülkeyi terk etmesi istenmiş. Herhangi bir cezai işlem olmamış. Sen istenmeyen kişisi(persona non grata) o nedenle bizim ülkemizi terk et.(1.yön)

TCK 342: Türkiye Cumhuriyetinde sürekli veya geçici olarak görevlendirilmiş yabancı devlet temsilcileri ile bunların diploması memurları veya uluslararası kuruluşların temsilcileri ile bunların diplomatik ayrıcalık ve bağışıklık tanınan memurları, kendilerine karşı görevlerinden dolayı işlenen suçlar bakımından, kamu görevlisi kabul edilerek; suç işleyen kişiler hakkında, bu Kanunun ilgili hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

TCK 340/2: ) Fiil, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlardan ise, soruşturma ve kovuşturma yabancı devletin şikayetine bağlıdır.

Peki sizin devlet ceza hükümlerini uygulamıyorsa o zaman TCK 343 karşılıklılık koşulu.

TCK 343: Bu bölümde yazılı hükümlerin uygulanması, karşılıklılık koşuluna bağlıdır.

Küba bizim temsilcimizi korumuyorsa biz de onu korumak zorunda değiliz. (2.yön)

### Konut Dokunulmazlığı

İki düzenleme var:

MADDE 22.

1. Misyon binaları dokunulmazdırlar. Kabul eden Devlet yetkilileri misyon şefinin rızası olmadıkça bu binalara giremezler.

2. Kabul eden Devlet, misyon binalarını herhangi bir tecavüz veya zarara karşı korumak ve misyonun huzurunun herhangi bir şekilde bozulması veya itibarının kırılmasını önlemek üzere her türlü tedbiri almak özel göreviyle yükümlüdür.

3. Misyon binaları ile içindeki eşyalar ve diğer mallar ve misyonun nakil vasıtaları arama, el koyma, haciz veya icradan bağışıklırlar.

Madde 30

1. Bir diplomatik ajanın özel konutu misyonun binaları gibi aynı dokunulmazlık ve korunmadan yararlanacaktır.

2. Diplomatik ajanın evrakı, haberleşmesi ve 31 inci maddenin 3 üncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, malları, aynı şekilde dokunulmazlıktan yararlanacaktır.

Yani diplomatik misyonun yer aldığı binalar genel itibariyle dokunulmazlığa haizdir. Ama diğer yandan bina içerisinde oturmayan diplomatik misyon görevlilerinin farklı binalarda oturması durumlarında ne olacak ?

Ülke dışılık anlayışı diplomatik misyon binalarının hukuki statüsünü açıklıyor. Dokunulmazlık kavramı elçilik binası için değil sadece elçilik binasının bulunduğu bütün bölge ülke dışı olarak kabul ediliyor.

Bina dokunulmazlığı günümüzde bu kadar geniş değil. Misyonun tamamı için geçerli genel ve mutlak olarak gösteriliyor. Kabul eden devlet yetkililerin diplomatik misyon yönelik işlem ve eylemleri bina dokunulmazlığının 1. Yönü; kabul eden devlet yetkililerin diplomatik misyon binalarına karşı herhangi bir saldırıyı önleme yükümlülüğü bulunur.

Misyon binalarının tanımı 1961 viyana sözleşmesi 1/i bendinde diyor.

#### Madde 1

- i) «Misyon binaları», misyon şefinin ikametgâhı dahil olmak üzere ve mülkiyete bakılmaksızın, misyonun maksatları için kullanılan binalar veya bina bölümleri ile bunlarla irtibatlı arazidir.

Buna göre değerlendirme yapmak gerekiyor.

22.madde dışında 30.maddede misyon temsilcisinin özel konutlarında aynı misyon binaları gibi rızası dışında girilemeyeceği, bu mekanlarda arama yapılamayacağı açıkça düzenlenmiş.

Siyasi suçluların bazen misyon binalarına sığındıklarını görmekteyiz. Diplomatik sığınma olarak adlandırılan bu durum bir devletin ülkesinde siyasi suçtan dolayı bir sanık veya hükümlü kişinin o devletin ülkesinde bulunan herhangi bir yabancı diplomatik temsilciliğe sığınmasıdır.

Milletlerarası adalet divanına akseden sığınma hakkı olarak kabul edilen bir olay:

Kolombiya ve Peru arasında 1948 de başarısız askeri darbe sonucu bunun sorumlusu olan ve bir siyasi parti lideri olan Haya dela Torre hakkında soruşturma açılması üzerine bu şahsın can güvenliği tehdidi nedeniyle Kolombiya elçilik binasına siyasi suçlu olarak sığınyor. Kolombiya şahsın yurtdışına çıkabilmesi için Peru hükümetine başvuruyor. Torre'yi siyasi suçlu olarak görmeyen Peru Kolombiya Hükümetinin bu talebini kabul etmiyor hatta bu kişinin kendilerine teslim edilmesini istiyor. Anlaşmazlık Uluslararası Adalet divanına taşınıyor. Havana sözleşmesi (1928) hükümleri çerçevesinde değerlendiriliyor. Bu sözleşmede siyasi suçlulara elçiliklerde sığınma hakkı verilmiş. Bu uygulama Güney Amerika devletleri arasında yerleşmiş bir ilke halini almıştır. Sığınma talebini kabul edilen elçilik devletin suçu vasfını tek taraflı olarak nitelendirme hakkına sahip olmadığı sonucuna varıyor. İki devletin de eşit haklara sahip olduğunu söylüyor. Yurtdışına gidebilmesi için önce bu kişinin sınır dışı edilmesi gerekir diyor. Bu olayda Peru bunu uygulamadığı gibi Kolombiya'nın da buna yetkisi yoktur. Torre'nin ciddi bir tehdit altında olmadığını sonuç olarak Havana Sözleşmesindeki şartlar sağlanamadığından sığınma hakkından yararlanamayacağı kararı veriliyor. Bunun üzerine Peru Kolombiya'dan Torre'yi istiyor. Yeni bir uyuşmazlık ve milletlerarası divanına geliyor. Torre'ye tanınan sığınma hakkının usulsüz olduğu diğer taraftan diplomatik sığınma talebinde bulunan ülkeye iadesine de mecbur olmadığı belirtiliyor. İki devleti de haklı buluyor. ABD araya girip özel bir antlaşma yapılıyor ve Torre ABD'ye geçiyor.

#### Yargı Dokunulmazlığı

Diplomatik personelin kabul eden devletin cezai yargısında ve bazı istisnai durumlar dışında medeni ve idari yargısında bağışıklık olduğu 1961 Viyana sözleşmesi 31. Maddede düzenlenmiştir.

Diplomasi temsilcilerinin yargı bağışıklığını 31. Maddedeki gibi cezai ve hukuki yargı bağışıklığı şeklinde ikili ayırım yapılabilir. Çünkü hukuki ve cezai yargı bağışıklıkları birbirinden farklı hususları kapsamaktadır. Bunların mutlak bir özellik olmayıp istisnai özellikler barındırır:

- Bunlardan en önemlisi ''persona non grata(istenmeyen kişi) sayılması durumudur. Uluslararası hukukta sık sık başvuru alan istenmeyen kişi uygulamasında kabul eden devlette suç işlendiğinde yargı bağışıklığı bulunduğundan dolayı yargılanamayan diplomasi temsilcisinin görevinin kabul eden devlet tarafından herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin ve zaman dilimiyle sınırlı olmayan sona erdirmeye ve yargı bağışıklığı işleminin sınırlandırılmış olduğunu kabul edebiliriz.
- Yine bu konudaki istisnalardan yargı bağışıklığının gönderen devletçe kaldırılabilceği 32. Maddede düzenlenmiştir.

#### MADDE 32.

1. Diplomatik ajanların ve 37 nci madde gereğince bağışıklıktan yararlanan şahısların yargı bağışıklığı gönderen Devlet tarafından kaldırılabilir.

2. Bağışıklığın kaldırılması daima açıkça yapılmalıdır.

3. Bir diplomatik ajan veya 37 nci madde gereğince yargı bağışıklığından yararlanan bir şahıs tarafından yargı yoluna başvurulması, onun esas dava ile doğrudan doğruya ilgili herhangi bir mukabil iddia karşısında yargı bağışıklığını ileri sürmesine engel teşkil eder.

4. Medenî veya idarî davalar bakımından yargı bağışıklığının kaldırılması hükmün icrası bakımından da bağışıklığın kaldırılmış olmasını tazammun etmez. Hükmün icrası bakımından ayrıca bir bağışıklığın kaldırılması kararı gerekir.

Demek ki 32. Maddede gönderen devletin aleni bir şekilde yargı bağışıklığını kaldırabileceği düzenlenmiş. Ancak uygulamada bu durum uygulanmıyor.

3 Ocak 1997 de ABD'de meydana gelen bir olayda ABD'de görevli olan Gürcistan devleti diplomasi temsilcisi Macaratze sebep olduğu trafik kazasında bir kişinin ölümüne sebebiyet veriyor. Olay sırasında alkollü olup aşırı hız yaptığı öne sürülen Macaratzi diplomatik ayrıcalıklarını öne sürerek alkol testinden kaçıyor. Bu nedenle Macaratzi'nin yargı bağışıklığı kaldırılıyor ve temsilci ABD mahkemelerinde yargılanarak 21 yıl hapse çarptırılıyor.

1993'te Moskova'da görevli ABD devleti diplomasi temsilcisinin sebep olduğu trafik kazası birinin ölümüne sebebiyet veriyor. Yine alkollü araç kullanmakla suçlanıyor. Yargı bağışıklığı talebi ABD tarafından reddediliyor. Hatta bu diplomat ABD dışişleri bakanlığı görevlisi olarak kalmaya devam ediyor. Kabul eden devlette görevli diplomasi temsilcisinin gönderen devlet tarafından yargı bağışıklığının kaldırılması işlemi gönderen devletin yetkili makamlarınca gerçekleştirilebileceği gibi diplomasi temsilcisinin görevli olduğu misyon şefi tarafından da yapılabileceği kabul ediliyor.

32. maddeye göre diplomasi temsilcisinin kendisinin yargı yoluna başvurması halinde karşı iddia bakımından yargı bağışıklığını ileri süremez. Aynı madde devamında medeni ve idari davalarda yargı bağışıklığının kaldırılması hükmün icrası açısından da bağışıklığın sona erdiği anlamına gelmeyeceği ve ayrıca bu bağışıklığın kaldırılması gerektiği 32. Maddede vurgulanmaktadır.

- Kabul eden devletin yargısında bağışıklığın temsilciyi gönderen devletin yargısından da bağışık kılınmayacaktır.

#### Madde 31

31/4. Kabul eden Devletin yargısından bağışıklık diplomatik ajanı, gönderen Devletin yargısından bağışık kılmaz.

Diplomasi temsilcisinin kabul eden devletin ülkesinde işlediği suç teşkil eden fiilinden dolayı hakkında yargılama yapılmamasına karşılık işlediği fiili gönderen kanunlarına göre de suç teşkil etmesi kaydıyla yargılanabilmesidir. Yani yargı yetkisinin ortadan kalkmadığı belirtilmektedir. Uygulamada gönderen devlet makamlarının bu şekilde kendi diplomasi temsilcisini yargılama yolunu pek tercih edilmiyor.

#### Tanıklık

Tanıklık noktasında 31/2 : Diplomatik ajanın tanıklık yapma zorunluluğu yoktur. Bu hüküm gereğince diplomasi temsilcisinin tanıklık yapma mecburiyeti yoktur tanık olarak getirilme zorunluluğu yoktur. Fakat bu mecburiyetin diplomasi temsilcileri

tarafından kendi rızalarıyla bertaraf edilmesi mümkündür. Bazı diplomasi temsilcileri gönüllü olarak tanıklık yapma yoluna gitmektedirler. Aynı şekilde kendi rızasıyla gönderen devlet makamlarınca istinabe yoluyla da dinlenebilir.

İstinabe Hukuk Muhakemeleri kanununda;

Mesela ülkesine döndü yargı yetkisinin bulunmadığı başka bir şehirde bulunuyor. Bu takdirde o mahkemelere yazılıp o mahkeme tanığı dinliyor. Bir tutanakla tanığın ifadelerinin gerçek görevli ve yetkili mahkemeye gönderme yoluna gidiyor.

### Cezai Yargı Bağışıklığı ve Medeni ve İdari Yargı Bağışıklığı

31. maddeye göre diplomasi temsilcilerinin ceza davalarında yargı bağışıklığı mutlakdır. Hakkında bir ceza soruşturma veya kovuşturması yapılamayacağı düzenlenmiştir. Eğer kabul edilen devlette suç olarak kabul edilen bir fiili işleyen diplomasi temsilcisi hakkında ilgili devletin yapabileceği tek şey olayı gönderen devlete bildirerek söz konusu personeli görevden geri çağırmasını talep etmek veya ilgili kişiyi "persona non grata" ilan etme yoluna gitmesidir. Bir diplomasi temsilcisinin kabul eden devlet ülkesindeki mutlak cezai yargı bağışıklığı hiçbir şekilde o ülkenin kanunlarına aykırı davranabileceği anlamına gelmez. Uygulamada diplomasi temsilcilerinin bu ayrıcalığı zaman zaman suiistimal ettikleri görülmekte ve bu yetkinin kullanılmasında hassasiyete gidildiğini görebiliriz.

Diplomatik temsilcilerinin ayrıcalık ve bağışıklıklarının sınırını bazı yazarlar görevin sınırı belirlediğini; cezai yargı bağışıklığının bazı istisnaları olabileceğini ileri sürüyor. Ancak bir genelge çıkıyor. Diplomatik temsilcilere park cezası bile kesilmesine dair karar çıktı. Bunu ihlal etmeleri sonucu yargı bağışıklığı nedeniyle tutuklanamayacakları ama özel plakaları ellerinden alınacağı kararı verilmiş.

MADDE 38.

1. Kabul eden Devlet tarafından ek ayrıcalık ve bağışıklıklar tanınmadığı takdirde, bu Devletin vatandaşı olan veya orada daimî surette mukim bulunan bir diplomatik ajan, sadece görevlerinin ifası esnasında yapılan resmî işlemler bakımından yargı bağışıklığından ve dokunulmazlıktan yararlanır.
2. Kabul eden Devletin vatandaşı olan veya daimî surette orada mukim bulunan Misyonun kadrosunun diğer üyeleri ve özel hizmetçiler, ayrıcalık ve bağışıklıklardan ancak kabul eden Devlet tarafından tanınan ölçüde yararlanırlar. Bununla beraber, kabul eden Devlet bu gibi şahıslar üzerindeki yargı yetkisini misyonun görevlerinin ifasına gereksiz şekilde müdahalede bulunmayacak tarzda kullanmalıdır.

**!!!!Kitapta yok : Uluslararası Ceza Divanının yetkisi bulunduğu durumlarda cezai yargı yetkisi kuralının işlemeyeceği itirazı geçersizdir.**

**Roma Statüsü 5. Madde gereği 4 temel suçtan(soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş, saldırı suçları) uluslararası ceza mahkemesinin yargılama yetkisinin bulunduğunu söyledik. Roma statüsü 26.madde uyarınca yargı yetkisi 18 yaşından büyük gerçek kişileri kapsar. Yine 27. Madde uyarınca resmi unvan ayrımı yapılmayacağı belirtilmiş. (Herkes eşit davranılacağı). Uluslararası Ceza Divanı tarafından bu 4 temel suç sınırlandırılmıştır diyebiliriz. Yargı bağışıklığına sahip bir şahsı uluslararası ceza divanının yargılama yetkisinin bulunduğu durumlarda birtakım zorluklar karşılamaktadır. Uluslararası ceza divanının yargılamak istediği şahısları divan önüne çıkarmak adına herhangi bir yakalama faaliyeti bulunabileceği bir organı veya bir teşkilatı olmayıp devletlerin bu konuda uluslararası ceza divanına yardım etmesi gerekir. Bu kişinin 3. Bir devlet ülkesinde olması durumunda ve o devletin de sözleşmeye taraf olmaması durumunda bilhassa yakalanamama sorunu ortaya çıkmaktadır.**

**Roma statüsü 98 e göre divanın kendisine bir yabancı devlet, bir diplomasi temsilcisinin teslim talebinde bulunduğu bir devlet diplomatik bağışıklık gereği uymak zorunda olduğu yükümlülüklerle aykırı hareket etme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmak zorunda olduğundan dolayı ancak hakkında teslim talebinde bulunan yabancı temsilciyi gönderen devletin rızası ile teslim işlemi gerçekleştirilebilir. Aksi takdirde divanın bu talebi sürdürmesi mümkün olmayacaktır.**

### Hukuki Bağışıklık

Cezai bağışıklık gibi mutlak değildir. Hukuk davaları ve idari davalarda kural olarak yargı bağışıklığı var. Ama bu genel kural 31/1 da a, b, c bentlerinde 3 istisnası düzenlenmiş;

a) Misyonun maksatları için gönderen Devlet adına malik olunmayan ve kabul eden Devletin ülkesinde bulunan özel taşınmazlar ile ilgili bir aynî hak davası;

b) Diplomatik ajanın gönderen Devlet adına değil de bir özel kişi olarak vasiyeti tenfiz memuru, mirasın idarecisi, kanunî mirasçı veya vasiyet olunan sıfatıyla ilgilendiği mirasa ilişkin bir dava;

c) Diplomatik ajanın kabul eden Devlet dahilinde resmî görevleri dışında yaptığı herhangi bir meslekî veya ticarî faaliyet ile ilgili bir dava.

- a) Diplomasi temsilcisinin kabul eden devlet ülkesinde bulunan özel taşınmaz mallara ilişkin davalarda hukuki yargı bağışıklığı yok. Ancak gönderen devlet adına ve misyon amaçlar için kullanılmak üzere diplomasi ajanın tasarrufunda bulunan taşınmazlar istisna kapsamında değil.
- b) Diplomasi temsilcisinin gönderen devlet adına değil de bir özel kişi olarak vasiyeti tenfiz memuru miras ya da tereke yöneticisi yasal mirasçı mahsup mirasçı konuları bulunan miras davalarında hukuki yargı bağışıklığı bulunmamaktadır.
- c) Diplomasi temsilcisinin kabul eden devletteki resmi görevlerinin dışında yürüttüğü herhangi bir mesleki veya ticari faaliyetle ilgili davalarda hukuki yargı bağışıklığını ortadan kaldırdığı gibi 42. Madde gereği de diplomasi temsilcileri için yasaklanmış faaliyetler kapsamındadır. Kural olarak diplomatik personel veya aile mensupları kabul eden devlette bir mesleki veya ticari faaliyette bulunmaları da yargı bağışıklığında mümkün değildir.

Bu istisnai durumlar 1961 sözleşmesi 31. Maddede sınırlandırıcı olarak sayıldığı gerekçesiyle diplomasi temsilcisinin sadece bu sayılan özel işlemleri yargı bağışıklığı dışında kalmaktadır. İstisnai hallerde bile diplomatik ajanın şahıs veya konut dokunulmazlığının ihlal edilemeyeceği düzenlenmiş.

Madde 31

3. Bu maddenin 1 inci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde sayılan haller dışında bir diplomatik ajan hakkında hiçbir icra işlemi yapılamaz ve yapıldığı takdirde dahi şahsını veya konutunun dokunulmazlığı ihlal edilemez.

### Tebliğat

Hukuki bağışıklık kapsamına girip girmediği tartışmalı. Bir devletin özel hukuk ilişkisinden doğan bir uyuşmazlığın davalı taraf olduğu durumlarda diplomatik temsilciliğe devletin temsilci sıfatıyla tebliğat yapılabilecek midir ?

Mesela koronavirüse maruz kalmış bir TC vatandaşı Çin devletine Türkiye mahkemelerinde dava açmak istiyor. Açtığı bu davada da tebligat adresi olarak Çin'in Ankara'da bulunan büyükelçiliğini gösteriyor. Tazminat davası. Cezai dava açamazsınız zaten. Tazminat davası açtınız. Bununla ilgili Çin diplomatik temsilciliği aracılığıyla Çin devletine tebligat yapabilecek miyiz ?

Diplomatik bağışıklığın bulunmadığı hukuki durumlarda açılan davalarda bile doğrudan diplomatik misyona tebligat yapılabileceği viyana sözleşmesinde herhangi bir açıklama yoktur. Sözleşmede genel kural olarak diplomatik temsilcilerin ayrıcalık ve yargı bağışıklıklarının varlığı esas alınmış. Bu ayrıcalık ve bağışıklıklar ancak sözleşme hükümleriyle açıkça belirlenen istisnai hallerle sınırlandırılmıştır. Bu istisnai durumdaysa temsil ettiği devlet lehine açılan davalarda diplomasi temsilcisine tebligat yapılmasıyla sözleşmede misyon üyelerine tanınan yargı bağışıklığı ihlal edilmiş olacağı kabul edilmektedir. Bahsedilen sözleşme hükümlerine aykırı tebligat yapılması durumunda temsilcilik tebligatı kabul etmekten imtina etme hakkına sahiptir. Yabancı devletin yargı bağışıklığının bulunmadığı böyle bir durumda izlenmesi gereken yol dış işleri bak. aracılığıyla tebligatın iletilmesidir. Böylece yapılan tebligat usulüne uygun bir tebligat olarak kabul edilecektir ve geçerli kabul edilecektir. Diplomatik ajanın yargı bağışıklığının bulunmadığı durumlar açısından bu kişilere tebligat yine yabancı devlete yargı bağışıklığı tanınmayan hallerde devlet aleyhine açılacak davalarda olduğu gibi ancak ilgili sözleşmedeki hükümleri ihlal etmemek kaydıyla yapılabilecektir. Yargı bağışıklığının bulunmadığı durumlarda diplomasi temsilcisine tebligat yapılması olanağı ve bunun yöntemini belirleyen kural sözleşmenin önsözünde yer alır. Bu tüm genel sözleşmeye uygulanabilecek genel bir hükümdür. Önsözde Bu Sözleşme hükümlerince açıkça düzenlenmeyen meselelerde teamül hukuk kurallarına uygulanmasına devam olunacağı belirtiliyor. Bu ilke diplomasi temsilcilerinin tebligat yapılması hususunda da geçerlilik arz eder.

Genel olarak teamül hukuku bulunuyorsa tebligat uygulanamayacak Dışişleri kanalıyla tebligat yapılmaya devam edileceği kabul edilmiş. Kanuni yollara başvuru hakkında bireyin sahip olduğu vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerden birisidir kanun yollarına başvurulması.

Elçilik araçlarının dokunulmazlığı noktasında 22.madde 3.fıkra gereğince misyon binalarının kendisi, bina içindeki eşyalar, mallar, nakil vasıtaları da misyon binalarının dokunulmazlığına dahil edilmektedir. Bunlara yönelik el koyma, icra ve hacizler yasaktır.

Misyon taşıtlarının dokunulmazlığı misyon binalarının dışında bulunduğu durumlar önemlidir.

Sınırları belirli olduğundan ve nerelerin diplomatik misyon binası sayıldığı açıkça bilindiğinden misyon binaları ve bunları içerisindeki eşya veya malların dokunulmazlıklarını sağlama noktasında herhangi bir önleme ihtiyaç duyulmamaktadır. Nakil vasıtalar hakkında devletlerarasındaki yaygın uygulamaya göre misyonun nakil araçları üzerinde belirli işaretler ve özel plakalar bulunmaktadır. Bu araçların gerekli durumlarda kabul eden devletin dışişleri bak. tarafından verilen belgelerin ilgililere gösterilmesi halinde de karışıklığa sebebiyet vermemek kaydıyla geçiş üstünlüğü hakkı bulunduğu kabul ediliyor.

Arşivlerin dokunulmazlığıyla ilgili

MADDE 24.

Misyonun arşivleri ve evrakı her zaman ve nerede bulunursa bulunsun dokunulmazlığı haizdir.

İhlal edilirse devletlerin uluslararası sorumluluğu doğabilir

### Gezi serbestliği

MADDE 26.

Millî güvenlik nedenleriyle girişi yasaklanan veya düzenlemeye bağlanan bölgeler hakkındaki mevzuat hükümleri saklı kalmak şartıyla, kabul eden Devlet, ülkesinde misyonun bütün üyelerine hareket ve seyahat serbestliği sağlayacaktır.

Diplomatik misyon görevlilerinin en önemli görevlerinden biri de gönderildikleri ülkelerde gözlem yapmak ve bu gözlemlerle hazırlayacakları raporda kendisini gönderen devlete bildirmek.

Gözlem yapabilmesi için gezi serbestisine sahip olması gerekir. Ama devletler her bölgeye girilmesini istemiyorlar casusluk olmaması için o nedenle milli güvenlik nedeniyle yasaklanan yerler saklı kalmak suretiyle diyor. Bu yerlerde gezi serbestisi bulunmuyor.

### Haberleşme serbestisi

Diplomatik kurye veya çantaların iletilmesinde büyük sorunlar yaşanıyordu. 1961 sözleşmesi 27.maddeyle bu sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

MADDE 27.

1. Kabul eden Devlet, misyonun her türlü resmî amaç için serbestçe haberleşmesine izin verecek ve bunu koruyacaktır. Gönderen Devletin hükümeti ve nerede bulunursa bulunsun, diğer misyonları ve konsoloslukları ile haberleşme esnasında misyon, diplomatik kuryeler ve kodlu veya şifreli mesajlar dahil olmak üzere, uygun bütün haberleşme vasıtalarını kullanabilir. Bununla beraber, misyon, telsiz vericisini ancak kabul eden Devletin rızası ile kurabilir ve kullanabilir.

2. Misyonun resmî yazışması dokunulmazlığı haizdir. Resmî yazışma, misyona ve görevlerine ait her türlü yazışma demektir.

3. Diplomatik çanta açılmaz veya alıkonulamaz.

4. Diplomatik çantayı teşkil eden paketlerin bu niteliğini gösterir harici işaretler taşıması gerekir ve bunlar ancak diplomatik evrakı veya resmî maksatlar için kullanılan maddeleri ihtiva edebilirler.

5. Statüsünü ve diplomatik çantayı teşkil eden paketlerin sayısını belirten bir resmî belge taşıyacak olan diplomatik kurye, görevlerinin ifasında kabul eden Devlet tarafından korunacaktır. Diplomatik kurye şahsî dokunulmazlıktan yararlanır ve hiçbir şekilde tutuklanamaz veya gözaltına alınamaz.

6. Gönderen Devlet veya misyon ad hoc (özel) diplomatik kuryeler tayin edebilir. Bu takdirde, bu maddenin 5 inci fıkrasının hükümleri, aynı fıkroda öngörülen bağışıklıklar ad hoc kuryenin uhdesindeki diplomatik çantayı alıcısına teslim ettikten sonra sona ermek kaydıyla yine uygulanacaktır.

7. Bir diplomatik çanta, müsaade olunan bir giriş limanına inecek bir ticarî uçağın kaptanının uhdesine verilebilir. Kaptana çantayı teşkil eden paketlerin sayısını belirten resmî bir belge verilmekle beraber kendisi diplomatik kurye sayılmaz. Misyon, üyelerinden birini uçağın kaptanından diplomatik çantayı doğrudan doğruya ve serbestçe almak için gönderebilir.

Misyon temsilcilerinin kabul eden devlet hakkında bilgi toplama ve bu bilgileri gönderen devlet makamlarına rapor olarak sunma görevini gereği gibi yerine getirmeleri açısından zorunlu bir ayrıcalık olarak karsımıza çıkmaktadır.

27. Maddeye göre diplomatik misyonun her türlü resmi amaç için gerçekleştirdiği haberleşmeye izin verecek ve bunu koruyacaktır. Aynen kişi dokunulmazlığında olduğu gibi haberleşme dokunulmazlığının da iki yönü bulunmaktadır. Buna göre kabul eden devlet makamları misyonun resmî amaçlarla haberleşmesine izin vermekle yetinmeyip diplomatik misyonun sağlıklı bir şekilde haberleşme serbestisinden yararlanabilmesi için gerekli tüm koruma tedbirlerini de almakla yükümlü

Bahsedilen haberleşme dokunulmazlığı gönderen devletle nerede bulunursa bulunsun diğer misyonlarla konsoloslara olan haberleşmeyi kapsar. Yani burada misyon ve konsoloslukların bulundukları yer dokunulmazlığın uygulanması için önem taşımaz. Aynı zamanda bu resmî haberleşme esnasında diplomatik kurye, toplu veya şifreli mesajlar yanında uygun haberleşme vasıtalarının kullanılabileceği belirtilmektedir.

Yine bu maddede misyonun görevleriyle ilgili her türlü yazışmanın resmi yazışma olarak kabul edileceği ve resmî yazışmaların ihlal edilemeyeceği düzenlenmiş bulunmaktadır. Aynı zamanda bu yazışmalar diplomatik temsilcilerin misyonun bulunduğu ülke dışişleri bakanlığıyla yaptığı yazışmaları da kapsıyor en fazla resmiyet taşıyan ve en sert kullanılan nota diplomatik misyon ile dışişleri bakanlığı arasında karşılıklı siyasi iletişimde bulunmak herhangi bir konuda resmi bilgi talep etmek anlaşmaları resmileştiren şekil şartını yerine getirmek gibi amaçlar için bu yazışmaların kullandığını görüyoruz. Diğer diplomatik yazışma şekilleri muhtıra, imzalı mektup gibi karşımıza çıkıyor.

**Muhtıra: Herhangi bir girişimin, talebin veya görüş bildiriminin konusunu açıklayan metin**

**İmzalı mektup: siyasi açıdan büyük önem taşıyan konuların yanında teşekkür, kutlama, taziye gibi amaçlarla kullanılabilir.**

Diplomatik çanta, muhteviyat, resmi amaçlı dosya gibi resmi amaçlar için kullanılan eşyalar açılıp bakılamaz, el konulamaz. Ancak diplomatik çantanın bu dokunulmazlıktan yararlanabilmesi için niteliğinin aleni bir şekilde görülebilen bazı dış işaretlerle belirtilmesi gerekmektedir. Muhafaza edici bir eşyanın diplomatik çanta olarak kabul edilebilmesi için bahsedilen diplomatik işaretleri taşıması yeterlidir. (Bir uçak dolusu sandık veya bir paket diplomatik çanta olabilir). Diplomatik çantanın dokunulmazlığı zaman zaman gönderen devletin, diplomatik kuryelerin veya ilgili yetkililerin şahsi menfaatleri adına kötüye kullanıldığı görülüyor(uyuşturucu, insan ticareti gibi). Bu diplomatik çantanın açılmayacağı, el konulamayacağı teamül hukukundan beri vardır.

Teknolojinin gelişmesiyle o çantayı açmadan bakılabilme imkanı sağlanmıştır. Bu tarz uygulamalar az sayıda devlet tarafından kabul ediliyor. 27. Maddeyi ihlal etmedikçe büyük ölçüde kabul ediliyor. Bazıları kabul etmezken bazı devletler sakınca olmadığını söylüyor.

Diplomatik kurye: Diplomatik çantayı taşıyan görevli, haberleşme dokunulmazlığıyla ilgili başka bir kavram. Kişi dokunulmazlığı var.

27. madde

5. Statüsünü ve diplomatik çantayı teşkil eden paketlerin sayısını belirten bir resmî belge taşıyacak olan diplomatik kurye, görevlerinin ifasında kabul eden Devlet tarafından korunacaktır. Diplomatik kurye şahsî dokunulmazlıktan yararlanır ve hiçbir şekilde tutuklanamaz veya gözaltına alınamaz.

Diplomatik kurye, diplomasi ajanının, Dışişleri bakanlığın, misyon başkanının idari teknik personeli arasından da seçilip görevlendirilebilirler.

27. madde

6. Gönderen Devlet veya misyon ad hoc diplomatik kuryeler tayin edebilir. Bu takdirde, bu maddenin 5 inci fıkrasının hükümleri, **aynı fıkra**da **öngörülen bağımsızlıklar** ad hoc kuryenin uhdesindeki diplomatik çantayı alıcısına teslim ettikten sonra sona ermek kaydıyla yine **uygulanacaktır**. Genel kuryeden farklı olarak kişi dokunulmazlıkları teslim görevini yerine getirdikleri ana kadar geçerlidir ve teslim görevleri bittikten sonra kişi dokunulmazlıkları da son bulur.

27.madde

7. Bir diplomatik çanta, müsaade olunan bir giriş limanına inecek bir ticarî uçağın kaptanının uhdesine verilebilir. Kaptana çantayı teşkil eden paketlerin sayısını belirten resmî bir belge verilmekle beraber kendisi diplomatik kurye sayılmaz. Misyon, üyelerinden birini uçağın kaptanından diplomatik çantayı doğrudan doğruya ve serbestçe almak için gönderebilir.

**Ayrıcalıklar**

**A) Vergi Ayrıcalığı**

MADDE 28.

Resmî görevlerinin ifası sırasında misyon tarafından tahsil olunan harç ve ücretler, her türlü vergi ve resimden bağımsızdır. Devletlerin egemen eşitliği kapsamında vergi kurumunun devletin vatandaşı üzerindeki tahakkümünden etkilenmemesi adına bir koruyucu rol de üstlenmektedir.

MADDE 23.

1. Gönderen Devlet ve misyon şefi, yerine getirilen belirli hizmetlerin bedeli olan ödemelerin dışında, ister malik, ister kiracı olsunlar misyon binaları bakımından bütün millî, bölgesel veya belediye vergi ve resimlerden bağımsızdır.

MADDE 34.

Bir diplomatik ajan, aşağıda sayılanlar dışında, şah î veya avnî, millî, bölgesel veya beledî her türlü vergi ve resimden bağımsızdır:

- a) Normal olarak mal veya hizmetlerin fiyatlarına dahil edilen neviden vasıtalı vergiler;(Diplomatlar bizim ülkemizde benzin alıyor orada dolaylı vergiler var onlardan muafiyeti ileri süremiyor)
- b) Misyonun maksatları için gönderen Devlet malik olunmayan, kabul eden Devletin ülkesinde bulunan özel taşınmazlar üzerindeki vergi ve resimler;
- c) 39 uncu Maddenin 4 üncü fıkrası hükümleri saklı kalmak şartıyla, kabul eden Devlet tarafından tahakkuk ettirilen emlak, veraset veya intikal vergileri;
- d) Kaynağı kabul eden Devlette bulunan özel gelirden alman vergi ve resimler ve kabul eden Devlet dahilindeki ticarî teşebbüslere yapılan yatırımlardan alınan sermaye vergileri;
- e) Yapılan muayyen hizmetlere karşılık tahakkuk ettirilen ücretler;
- f) 23 üncü madde hükümleri saklı kalmak şartıyla, taşınmaz mülkiyetine ilişkin, kayıt, mahkeme veya zabıt harçları ile ipotek harcı ve damga resmi.

**B) Gümrük Ayrıcalığı** MADDE 36.

1. Kabul eden Devlet, kanun ve nizamlarına uygun olarak, aşağıdaki maddelerin girişme izin verir ve depolama, taşıma ve benzeri hizmetlere ait ücretler dışında, bunlara bütün gümrük vergileri, resimleri ve ilgili ücretlerden bağımsızlık tanır:

a) Misyonun resmî kullanımına ait maddeler;

b) Yerleşmesinde kullanılacak maddeler dahil olmak üzere, bir diplomatik ajanın veya beraberinde oturan aile üyelerinin şahsî kullanımına ait eşya.

2. Bu maddenin 1 inci fıkrasında sözü geçen bağışıklıklar kapsamına girmeyen veya ithali ya da ihracı kabul eden Devlet mevzuatınca yasaklanmış olan veya kabul eden Devletin karantina mevzuatına tabi olan eşya ihtiva ettiğinin farz olunmasını gerektiren ciddî sebepler bulunmadıkça, bir diplomatik ajanın şahsî bagajı aranamaz. Sayılan hallerde arama, ancak diplomatik ajanın veya yetkili temsilcisinin huzurunda yapılır.

**Sınav sorusu olay:**

İran’da 1979’a kadar Şah yönetimi vardı. İran’da Şah yönetimine karşı protestolar 14 Şubat 1979’da yoğunlaşmış. Saat 10.45 civarı ABD’nin Tahran Büyükelçiliğini işgal eden silahlı bir grup büyükelçi dahil olmak üzere elçilik binasında bulunan 70 kişiyi rehin almış bu esnada 2 misyon personeli hayatını kaybetmiş. Misyon binasında ve büyükelçinin konutunda maddi hasar meydana gelmiş. Bunun üzerine İran güvenlik güçleri olaylara müdahale ederek eylemcileri elçilik binalarından uzaklaştırmış. 1 Martta ise İran Başbakanı Dr. Bazargan ABD büyükelçisine imzalı bir mektup iletmış. Bu mektupta gelişen olaylardan duyduğu üzüntüyü de belirtmiş ve oluşan zararın tazmini adına yapılması gerekenleri yapmaya hazır olduğunu dile getirmiştir. Bu olaylarla eş zamanlı olarak ABD’nin Tebriz ve Şiraz konsolosluklarına da saldırılar düzenlemişlerdir. Ekim 1979’da Meksika’da bulunan İran Şahının sınırdan geçişine ve tedavisini ABD’de sürdürmesine izin veren ABD hükümeti İran ile ilişkilerindeki mevcut gerilim ve 14 Şubat 1979’da meydana gelen büyükelçilik baskını üzerine bir de bahsedilen iznin verilmesiyle istenmeyen gelişmelerin yaşanabileceğinden endişe etmiştir. Bu sebeple 21 Ekim 1979’da ABD hükümeti tarafından Şahın ABD’ye kabulü konusunda İran’ı bilgilendirmek ve Tahran’da meydana gelebilecek toplumsal olaylardan duyulan kaygı dile getirilmek üzere İran Başbakanı Dr. Bazargan, İran Dışişleri Bakanı Dr. Yazdi ve ABD Tahran maslahatgüzarları katılımlarıyla bir toplantı düzenleniyor. Bu toplantıdan 1 gün sonra 22 Ekim 1979 tarihinde düzenlenen bir toplantıda ise İran Dışişleri Bakanı tarafından ABD’ye gerekli tedbirlerin alınacağına dair garanti veriyor ve aynı gün içinde Şah ABD’ye ulaşıyor. ABD Tahran büyükelçiliği önünde 1 Kasım 1979’da İran güvenlik güçleri gözetiminde düzenlenen ve 5000 kişinin katıldığı gösteriler ise elçilik binasına herhangi bir saldırı gerçekleşmeden sona ermiş. Bu olaydan 3 gün sonra 4 Kasım 1979 sabahı ABD Tahran büyükelçiliği civarında meydana gelen ve 3000 kişinin katıldığı gösteri eylemleri sırasında kendilerine imamın politikası taraftarı Müslüman öğrenciler adını veren 100 kişilik silahlı bir grup elçilik binasına saldırıda bulunuyor. Elçilik binasının bahçesinden geçerek binanın en alt katındaki arşiv dairesinden misyon binasına ulaşan grup saatler içinde tüm binaları işgal ediyor. İşgal sırasında büyükelçilikte bulunan ABD vatandaşları ve misyon üye kadrosunun tamamı rehin alınıyor. Hatta Tahran’ın başka bölgelerindeki olaylarda rehin alınan diğer ABD vatandaşları da bu sayıya ekleniyor. 18 ve 20 Kasım tarihlerinde bu rehinelerden 13’ü Humeyni’nin casusluk faaliyetinde bulunmadıklarının **sahte** olması kaydıyla verdiği talimatla Afrika kökenli veya kadın olmaları gibi farklı sebeplerle serbest bırakılarak sınır dışı ediliyor. Serbest bırakılmayan rehinelerin ise 28’i misyonun diplomatik personeli , 23’ü idari ve teknik personel, 2’si de misyonun herhangi bir kadrosuna dahil olmayan ABD vatandaşları olarak tespit ediliyor. O sırada İran Dışişleri Bakanlığında bulunan ABD Tahran maslahatgüzarı ve diğer 2 diplomasi temsilcisi hakkında birbiriyle çelişen açıklamalar yapıyor. İran Dışişleri Bakanlığı 7 Kasım’da yaptığı açıklamalarda bahsedilen şahısların güvenliğinden İran sorumlu derken 1 Aralık’ta yeni Dışişleri bakanı ise bu şahısların İran’ı terk etmeleri gerektiği aksi takdirde İran’ın sorumluluğu olmadığını ifade ediyor. Bu açıklamadan 3 gün sonra ise Dışişleri Bakanlığında kaldıkları sürece bu kişilerin güvenliğinin temin edileceği buradan ayrılmaları durumunda ise İran yasalarının uygulanacağı bildiriliyor. Konu hakkında son kararın Humeyni’ye ait olduğunu belirtilerek açıklamalar nihayete eriyor. Bu arada saldırılar sadece ABD Tahran büyükelçiliğine göre olmuyor. 14 Şubat’ta yaşanan olayların ardından boşaltılan ABD Tebriz ve Şiraz konsolosluklarıyla İran yetkililerinin gerekli önlemleri almaması nedeniyle 5 Kasım sabahı saldırıya uğruyor. Ancak konsolosluklarda herhangi bir rehin alma olayı meydana gelmiyor. Bu dönemde saldırıya uğrayan sadece ABD diplomatik veya konsolosluk binaları olmamış yine 5 Kasım tarihinde İngiltere’nin Tahran büyükelçiliğine de bir saldırı düzenleniyor. Ancak saldırganlar kısa sürede misyon binalarından uzaklaştırılıyor. 6 Kasım günü Irak’ın Kirmanşah konsolosluğuna düzenlenen saldırıda ise Humeyni devreye giriyor ve herhangi bir can veya mal kaybı meydana gelmeden işgalin sona ermesi sağlanıyor. SSCB Tahran büyükelçiliğine 1 Ocak 1980 tarihinde yapılan saldırıda ise İran güvenlik güçleri bu kez gerekli tedbirleri alıyor. İşgal çok uzun sürmeden sona eriyor. Bu arada bu bahsedilen olaylar yaşanırken bir yandan ABD’nin İran’ı Uluslararası Adalet Divanı’nda dava etmek ve bu dava devam ederken askeri güç kullanarak İran’a havadan girip rehineleri kurtarmak gibi bir operasyon yapmak gibi birtakım girişimleri oluyor. İlk olarak İran’ın ABD bankalarındaki hesapları donduruluyor. 9 Kasım 1979’da Güvenlik Konseyine ve 25 Kasım 1979’da BM Genel Sekreterlik önüne olay getiriliyor. 29 Kasım 1979’da uyuşmazlığın tek taraflı bir dilekçeyle Uluslararası Adalet Divanı önüne getiriyor ABD ve geçici tedbir kararı veriliyor. İran ile diplomatik ilişkilerini 7 Kasım 1980 tarihinde kesiyor. 17 Nisan’da vatandaşların İran’a gitmesini yasaklıyor. Daha sonra ABD Ekonomik Topluluğu’na (Günümüz AB) ve İran’a ambargo uygulanmasını talep ediyor. Bu talebin kabul edilmesi üzerine 22 Nisan’da ABD Ekonomik Topluluğu İran’a karşı gıda maddeleri ve tıbbi malzemelerin haricinde ambargo uygulamaya başlıyor. ABD’nin bahsedilen girişimleri karşısında İran da Şahın iadesi ve ABD bankalarındaki hesapların serbest bırakılması şartında ısrar ediyor. Bu nedenle girişimler sonuçsuz kalıyor. Bunun üzerine ABD uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı önünde olmasına aldırmaksızın askeri operasyona başlıyor. 24 Nisan’da 8 helikopterle 90 askeri Tahran’a yakın bir bölgeye intikal ettirmek isterken kum fırtınası sebebiyle 3 helikopter arızalanarak iniş yapmak zorunda kalıyor. Bu esnada bir uçak helikopterle çarpışarak düşüyor ve 5 ABD askeri yaralanırken 8’i de hayatını kaybediyor. Bu olay üzerine ABD askerlerini geri çekerek operasyonu iptal ediyor. Ancak geri çekilirken de ABD ordusu çölde meydana gelen kum fırtınaları nedeniyle meydana gelen helikopter kazaları sebebiyle zaiyat vermeye devam ediyor. Operasyon nedeniyle ABD bu şekilde kayıplar yaşarken İran herhangi bir can veya mal kaybına uğramıyor. Uluslararası toplumda bir krize dönüşen olayda İran-Irak Savaşının patlak vermesi nedeniyle İran’ın yumuşayan tutumu ve Cezayir arabuluculuk üstlenmesiyle çözüme kavuşturuluyor. İran’ın ABD bankalarındaki dondurulmuş hesapların serbest bırakılmasıyla birlikte İran’da 444 gündür rehin tuttuğu 52 ABD vatandaşının özgürlüğüne kavuşmasına izin veriliyor. ABD tarafına Uluslararası Adalet Divanına götürülen olaylarla ilgili olarak divanın 24 Mayıs 1980 tarihinde verdiği esas hakkında karar var. Burada İran’ın herhangi bir devlet görevlisinin ya da kurumunun bahsedilen saldırılarla bağlantılı olduğuyla ilgili iddianame bulunmadığından dolayı büyükelçiliğin işgal edilmesi ve içeridekilerin rehin alınması şeklindeki saldırıyı düzenleyen şahısların eylemleri İran devletine yüklenemez. Saldırıların doğrudan doğruya İran devletine yüklenebilmesi için saldırganların İran devletinin yetkili bir birimin tarafına saldırıyı organize etmek amacıyla görevlendirildiğinin ve bu saldırıyı İran devleti adına gerçekleştirdiklerini tespit edilmesi zorunludur. Mahkemenin elindeki mevcut verilerle ise söz konusu tespit yapılması mümkün gözükmemektedir. Her ne kadar Ayetullah Humeyni’nin ülkesindeki bütün sorunlardan ABD’yi sorumlu tutulup bu ülkeye karşı suçları suçlayıcı beyanlarda bulunsada divana göre Ayetullah Humeyni’nin İran halkı ve öğrencilerine ithafen yaptığı bu konuşmalarda vurguladığı genel hususlarda ABD büyükelçiliğine karşı saldırı ve işgal eylemleriyle ilgili İran devletinin eylemleri yönlendirdiği sonucu çıkarılamaz. Yine de bu çıkarım İran’ın bu tarz çıkan olaylardaki sorumluluğunu engellemez. Bunun nedeni bu konuda İran’ın uluslararası sorumluluklarını aykırılık teşkil edecek bir genel tutum sergilemesidir. Kabul eden devlet olarak İran’ın ABD büyükelçiliği ve konsolosluklarının buradaki personelin, arşivlerin, haberleşme araçlarının ve buradaki görevlilerin seyahat özgürlüğünün korunması için gerekli tüm önlemleri almakla yükümlü olduğu 1961 ve 1963 viyana sözleşmelerinin birçok hükmünde uygulanmaktadır. Hatta divana göre İran’ın buradaki sorumluluğu sadece 1961 ve 1963 sözleşmelerinden doğan sözleşmesel yükümlülüklerinden değil aynı zamanda uluslararası genel hukuktan doğan yükümlülüklerinden de kaynaklanmaktadır. İran olaylar karşısında bahsedilen tutumu özet olarak; İran 4 Kasım 1989’da militanların saldırılarına maruz kalan ABD misyon binalarını, diplomatik personeli ve arşivlerini korumak adına gerekli adımları atmamış; saldırı boyunca saldırıyı engellemeye ve sona erdirmeye yönelik herhangi bir çabası görülmemiştir. Aynı şekilde İran devleti 5 Kasım 1979’da ABD’nin Tebriz ve Şiraz konsolosluklarına yönelik saldırılarında aynı tutumu sürdürmüş gerekli tedbirleri almamıştır. Divan tüm bu hususları göz önünde bulundurduğunda İran’ın söz konusu olaylar karşısında uygun önlemleri alamamasının sebebinin sadece ihmal veya imkansızlık olarak değerlendirmeyip İran’ın bu tutumunun arkasında farklı nedenler aramaktadır. Divana göre aynı zamanda İran’ın bu ihmalkarlığı açıkça ve kesin olarak 1961 sözleşmesinde 24, 25, 26, 27, 28, 29. Maddeleriyle 1963 sözleşmesi 5 ve 36. Maddeye aykırılık teşkil etmektedir. ABD’nin Tebriz ve Şiraz konsolosluklarına yapılan hareketler de yine 1963 sözleşmesine aykırılık teşkil eder.

**Konsolosluk İlişkileri**

**Diplomatik ilişkilerle konsolosluk ilişkileri farkı**

- Diplomatlar devleti temsil ederler ve dolayısıyla siyasi temsilcilerdir. Konsoloslar devletin siyasi temsilcileri değildir; hükümet görevlisi olmayıp başkentlerde ve ticari bakımdan önem taşıyan başka şehirlerde konsolosluklar açılır.
- Konsolosun yetkileri daha sınırlı
- Konu itibariyle temel işlevi devleti ve yurttaşlarının ticari ve iktisadi çıkarlarının korunmasıdır
- Yer bakımından da konsolosluğun yetkileri sınırlıdır. Genellikle konsolosluk havzası veya çevresiyle sınırlı olan bir coğrafi sınırlandırmada söz konusudur.
- Konsolosluk sürekli diplomatik misyonlara göre oldukça eski bir kurumdur. Uluslararası ticarete bağlı olarak çıkan konsolosluk kurumunun antik çağlara kadar uzandığını görüyoruz.

Akdeniz kurumu olarak konsolosluğun ortaya çıktığı iddia ediliyor. Deniz ticareti dolayısıyla daha çok liman kentlerinde kurulmuş.

1963’te BM katkılarıyla konsolosluk ilişkileri hakkında viyana sözleşmesi imzalanıp 1967’de yürürlüğe girmiş, TC 1975’te bu sözleşmeyi onaylamıştır.

Diplomasi ilişkilerinde olduğu gibi konsolosluk ilişkilerinin kurulması da karşılıklı rıza ile olur.

Madde 2 - Konsolosluk ilişkilerinin kurulması (1963 sözleşmesi)

1- Devletler arasında konsolosluk ilişkilerinin kurulması karşılıklı muvafakat ile olur.

2 - İki Devlet arasında diplomatik ilişkilerin kurulması için verilen muvafakat, aksi varid olmadıkça, konsolosluk ilişkilerinin kurulmasına muvafakat anlamına gelir.

3 - Diplomatik ilişkilerin kesilmesi muhakkak surette konsolosluk ilişkilerinin kesilmesini gerektirmez.

Madde 3- Konsolosluk görevlerinin yerine getirilmesi

Konsolosluk görevleri, Konsolosluklar tarafından yerine getirilir. Konsolosluk görevleri bu

Sözleşmenin hükümleri uyarınca diplomatik temsilcilikler tarafından da yerine getirilir.

Ankara’da bulunan büyükelçiliklerde aynı zamanda konsolosluk hizmetleri de veriliyor.

Konsolosluk personeli genel olarak genel yapı içinde konsolosluk memurları, konsolosluk idari ve teknik işleri görevlileri, hizmet personeli yer alabilir. Ama genel olarak konsolosluk şeflerini düzenleyen 9. Madde 4 sınıfa ayırmıştır:

Madde 9 - Konsolosluk şeflerinin sınıfları

Konsolosluk şefleri dört sınıfa ayrılırlar. Şöyle ki:

a) Başkonsoloslar

b) Konsoloslar

c) Muavin Konsoloslar

d) Konsolosluk Ajanları

Bir devletin kendi içerisinde yer alan diplomasi temsilcileri “Corps diplomatique” olarak adlandırıldığı gibi; konsolosluk temsilcileri açısından da “corps conseliur” olarak adlandırılan bir fiili yapı vardır. Uygulamada bir de “fahri konsolosluklar”dan bahsedilir.

Fahri konsolosluk: Tam teşkilatlı konsolosluk kurmayı gerektirmeyen bazı şehirlerde uygulanan geleneksel ve yaygın bir yapıdır.

Fahri konsolosluk hizmetinde bulunduğu yani gönderen devletin resmi memuru statüsünde değildir; kabul eden devletin ülkesinde ilgili şehirde oturan genellikle serbest meslek mensubu ileri gelenler arasından seçilir. Gönderen devlet tarafından atanan fahri konsolosun o devlet vatandaşı olması da gerekmez, bu kişi kendi mesleğiyle uğraşmaya devam edebilir.

Meslekten konsolosluklara benzer görevleri ifa eder fahri konsolosluklar. Ancak aynı ayrıcalık ve bağışıklıklardan yararlanmıyor; 1963 sözleşmesinde 58 ve 68. Maddeler arasında bu düzenlenmiştir.

Konsoloslar gönderen devlet tarafından atanmaktadır. Kabul eden devletin de söz hakkı var. Konsolosluk şefinin atanmasında atama belgesi ve exequatur şeklinde bir yapılanma bulunur.

Madde 10 - Konsolosluk şeflerinin atanması ve kabul olunması

1. Konsolosluk şefleri gönderen Devlet tarafından atanır ve görevlerine başlamaları, kabul eden Devlet'in kabulü ile olur.

2. Bu Sözleşme'nin hükümleri saklı kalmak üzere, konsolosluk şefinin atanması ve kabulü formaliteleri gönderen Devlet'in ve kabul eden Devlet'in kendi kanun düzenleme ve teamülleriyle tespit olunur.

Exequatur istenmesi 12.madde gereği ;

Madde 12 - Buyrultu

1. Konsolosluk şefi, görevine, kabul eden Devlet'in, şekli ne olursa olsun, "Buyrultu" diye isimlendirilen bir müsaadesiyle başlar.

2. Buyrultu vermeyi reddeden Devlet, red sebeplerini gönderen Devlet'e bildirmek zorunda değildir.

3. 13. ve 15. maddelerin hükümleri saklı kalmak üzere, konsolosluk şefi Buyrultu'yu almadan önce görevine başlayamaz.

(13.madde geçici olarak kabul, 15. Maddede geçici olarak görevin yerine getirilmesi )

**Diplomatik ilişkide agreement; konsolosluk ilişkilerinde exequatur alınmalı göreve başlamak için**

Madde 8 - Üçüncü bir Devlet hesabına konsolosluk görevlerinin yerine getirilmesi

Bir gönderen Devlet'in konsolosluğu, kabul eden Devlet'e usulüne uygun şekilde bildirdikten sonra ve bu Devlet tarafından itiraz vaki olmadığı takdirde, kabul eden Devlet'te üçüncü bir Devlet hesabına konsolosluk görevlerini yerine getirebilir.

Suriye’de diplomasi temsilciliklerimizle konsolosluk binalarımız boşaltıldı. Orada bizim adımıza bir devletle anlaşmak suretiyle konsolosluk işlemlerini başka bir devletin yapılabilmesi mümkün hale getirilmiştir.

Madde 25 - Bir konsolosluk mensubunun görevinin son bulması

Bir konsolosluk mensubunun görevi özellikle:

a) Konsolosluk mensubunun görevinin son bulduğu hakkında gönderen Devlet'in kabul eden

Devlet'e yapacağı yazılı bildirim ile

b) Buyrultu'nun(exequatur) geri alınması ile; ve

c) Söz konusu kişinin artık konsolosluk personelinden sayılmadığı hakkında kabul eden

Devlet'in gönderen Devlet'e yapacağı yazılı bir bildirim ile sona erecektir.

(Geri çağırma, exequatur'un geri alınması, başka göreve atanma, konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi)

Diplomatik ilişkilerin kesilmesi mutlaka konsolosluk ilişkilerinin kesilmesi sonucunu doğurmaz; Savaş da sona erdirmez.

Madde 5 - Konsolosluk görevleri

Konsolosluk görevleri aşağıdaki hususlardan oluşur:

a) Devletler Hukukunca kabul edilen sınıflar çerçevesinde gönderen Devlet'in ve bu Devlet'in uyruğu bulunan gerçek ve tüzel kişilerin çıkarlarını kabul eden Devlet'te korumak;

b) Bu sözleşme hükümleri çerçevesinde, gönderen Devlet ile kabul eden Devlet arasında

ticarî, ekonomik, kültürel ve bilimsel ilişkilerin gelişmesini kolaylaştırmak ve onlar arasındaki dostluk ilişkilerini teşvik etmek;

c) Kabul eden Devlet'in ticarî, ekonomik, kültürel ve bilimsel, hayat şartları ve gelişmeleri hakkında, her türlü kanuni yollarla bilgi edinmek ve bu hususlarda gönderen Devlet hükûmetine rapor ve ilgili kişilere bilgi vermek,

d) Gönderen Devlet uyruklarına pasaport ve seyahat belgeleri ve keza bu Devlet'e gitmeyi arzu eden kişilere vize ve gerekli belgeler vermek;

e) Gönderen Devlet'in uyruğu bulunan gerçek ve tüzel kişilere yardım etmek;

f) Noter ve kişi halleri memuru sıfatıyla hareket etmek ve benzeri görevleri ve kabul eden

Devlet'in kanun ve düzenlemelerine aykırı olmadığı ölçüde bazı idarî mahiyetteki görevleri yapmak;

g) Kabul eden Devlet'in kanun ve düzenlemeleri uyarınca, gönderen Devlet'in uyruğu bulunan gerçek ve tüzel kişilerin bu Devlet'te mirasla ilgili çıkarlarını korumak;

h) Özellikle haklarında bir velâyet veya kayyımlik söz konusu olduğunda gönderen Devlet'in uyruğu bulunan küçük ve gayri mümeyyizlerin çıkarlarını kabul eden Devlet'in kanun ve düzenlemeleriyle saptanmış sınırlar çerçevesinde korumak;

i) Kabul eden Devlet'te yürürlükte bulunan uygulama ve usuller saklı kalmak üzere, gönderen

Devlet uyrukları kabul eden Devlet'te bulunmadıkları veya tamamen başka bir nedenle zamanında hak ve çıkarlarını koruyamayacak durumda oldukları takdirde, bu uyrukların hak ve çıkarlarının korunması amacıyla, kabul eden Devlet kanun ve düzenlemeleri uyarınca, geçici tedbirlerin alınmasını talep etmek için söz konusu uyrukları kabul eden Devlet mahkemeleri veya başka makamlar önünde temsil etmek veya uygun şekilde temsil edilmelerini sağlamak üzere tertibat almak;

j) Yürürlükteki uluslararası anlaşmalar uyarınca, veya böyle anlaşmalar bulunmadığı takdirde kabul eden Devlet'in kanun ve düzenlemelerine uygun olacak şekilde, adlî ve gayri adlî evrakı ulaştırmak veya istinabeleri yerine getirmek;

k) Gönderen Devlet'in uyrukluğunu taşıyan deniz ve nehir gemileri ile bu Devlet'te kayıtlı uçaklar üzerinde ve keza bunların mürettebatı üzerinde gönderen Devlet'in kanun ve düzenlemelerinde öngörülen kontrol ve teftiş haklarını kullanmak;

l) Bu maddenin (k) bendinde söz konusu gemi, vapur ve uçaklarla, bunların mürettebatına yardım etmek ve bu gemi ve vapurların seyahati ile ilgili beyanları kabul etmek, geminin kâğıtlarını incelemek ve vize etmek ve kabul eden Devlet makamlarının yetkilerine hâlel getirmeksizin yolculuk sırasında vuku bulan olaylar hakkında soruşturma yapmak ve gönderen Devlet'in kanun ve düzenlemelerinin verdiği yetki ölçüsünde kaptan, gemi zabitanı ve tayfalar arasında her çeşit anlaşmazlıkları çözümllemek;

m) Gönderen Devlet tarafından bir konsolosluğa verilen ve kabul eden Devlet kanun ve düzenlemelerinin yasaklamadığı veya bu Devlet'in karşı çıkmadığı veya gönderen Devletle kabul eden Devlet arasında yürürlükte bulunan uluslararası anlaşmalarda belirtilen bütün diğer görevleri yapmak.

Başkonsolos olması gereken konsolosluk şefine işgüder konsolos adı verilir. İşgüder konsolos ayrıcalık ve bağışıklıklardan 17.madde gereği yararlanamaz.

Madde 17 - Diplomatik görevlerin konsolosluk memurları ı taraf ndan yerine getirilmesi

1. Gönderen Devlet'in diplomatik temsilciliği bulunmayan ve üçüncü bir Devlet'in diplomatik temsilciliği tarafından da temsil olunmayan bir Devlet'te, konsolosluk memuru, kabul eden Devlet'in muvafakatı ile ve kendi konsolosluk statüsüne hâlel gelmeksizin diplomatik görevleri yerine getirmekle görevlendirilebilir.

Bu görevlerin konsolosluk memuru tarafından yerine getirilmesi, ona hiç bir diplomatik ayrıcalık ve bağışıklık hakkı vermez.

### Konsolosluğun Ayrıcalık Ve Bağışıklıkları

#### - Kişi Dokunulmazlığı

Madde 40 - Konsolosluk memurlarının korunması

Kabul eden Devlet, Konsolosluk memurlarına onlara gösterilmesi gereken saygı ile muamele eder ve onların şahıslarına, hürriyetlerine ve onurlarına yapılabilecek her türlü tecavüzleri önlemek amacıyla gerekli bütün tedbirleri alacaktır.

Madde 41 Konsolosluk memurlarının kişisel dokunulmazlığı

1. Konsolosluk memurlarının tutuklanmaları veya gözaltına alınmaları, ancak, ağır bir suç halinde ve yetkili adli makamın kararı ile olur.

2. Bu maddenin 1. fıkrasında öngörülen hal saklı kalmak üzere kesinleşmiş adlî bir kararın uygulanması dışında, konsolosluk memurları hapsedilemez ve herhangi bir şekilde kişisel hürriyetleri kısıtlamaya tabi tutulamaz.

3. Aleyhine cezaî bir dava ikame edilen konsolosluk memuru yetkili makamların önüne çıkmak zorundadır. Bununla beraber, dava, konsolosluk memurunun resmî durumu icabı kendisine gösterilmesi gereken saygı ile ve bu maddenin 1. fıkrasında öngörülen hal hariç olmak üzere, konsolosluk işlemlerinin yerine getirmesini en az etkileyecek biçimde yürütülecektir: Bu

maddenin 1. fıkrasında zikredilen hallerde, bir konsolosluk memurunun gözaltına alınması kaçınılmaz olduğu takdirde, aleyhine ikame edilecek dava en kısa zamanda açılmalıdır.

Madde 42 - Tutuklama, gözaltına alma veya kovuşturma hallerinin yaz olarak bildirilmesi

Bir konsolosluk personeli mensubunun tutuklanması, gözaltına alınması veya cezaî bir kovuşturmaya tabi tutulması halinde, kabul eden Devlet durumunda konsolosluk şefini en kısa zamanda haberdar etmekle yükümlüdür. Eğer konsolosluk şefinin kendisi bu tedbirlerden birine muhatap tutulmuş ise, kabul eden Devlet bundan gönderen Devlet'i diplomatik yoldan haberdar eder.

Madde 31 - Konsolosluk binalarının dokunulmazlığı

1. Konsolosluk binalarının bu maddede öngörülen ölçüde dokunulmazlıkları vardır.
2. Kabul eden Devlet makamları, konsolosluk şefinin, onun tarafından tayin edilmiş kimsenin veya gönderen Devlet'in diplomatik temsilcilik şefinin muvafakatı dışında, konsolosluk binalarının münhasıran konsolosluk işleri için kullanılan kısmına giremezler. Bununla beraber âcil koruma tedbirleri alınmasını gerektiren yangın veya sair felâket halinde konsolosluk şefinin zımnî rızası alınmış sayılabilir.
3. Bu maddenin 2. fıkrasındaki hükümler saklı kalmak üzere, kabul eden Devlet'in, konsolosluk binalarına müsaadesiz girilmesine veya binaların tahrip edilmesine ve keza konsolosluğun huzurunun bozulmasına veya konsolosluğun onurunun kırılmasına engel olmak amacıyla gerekli her türlü tedbirleri almak gibi özel yükümlülüğü vardır.
4. Konsolosluk binaları, mobilyaları, konsolosluk malları ve keza ulaşım araçları millî savunma veya kamu yararı amaçlarıyla hiç bir çeşit elkoymaya konu teşkil edemezler. Bu amaçlarla istimplâk yapılması gerekli ise, konsolosluk görevlerinin yerine getirilmesinin sekteye uğramaması amacıyla uygun tedbirler alınır ve gönderen Devlet'e peşin, adil ve yeterli bir tazminat ödenir.

**Resmi hizmete ayrılan bölümlere mahsustur; konutları kapsamaz yani 1961 sözleşmesi burada geçerli değil.** Ama diğer bölümlere de izin almadan girilemeyeceği 31/3 TE belirtilmiş. Sığınma olamaz.

#### Arşiv Dokunulmazlığı

33 ve 61. Maddeler

Resmi evrakın özel evraktan ayrı tutulması

**Haberleşme** ve **gezi serbestliği** hemen hemen 1961le aynı

#### Yargı Bağışıklığı

Diplomasi ajanlarından sınırlıdır. Sadece resmi sıfatla ve görevleri sırasındaki eylem ve işlemler için kabul edilmiş kişisel bir bağışıklıktan ziyade gönderen devlet adına yapılan resmi işlemler bakımından bağışıklık kabul edilmiştir. Özel sözleşmelerle gönderen devlet adına hareket edilebilir. Trafik kazası gibi haksız fiillerde yargı bağışıklığı olmadığı 43/2 de düzenlenmiş ama birçok yargı bağışıklığı ikili anlaşmalar nezdinde genişletilebilmektedir.

Konsolos tanık olarak dinlenebilir. 44. Madde isteğe bağlı

#### Vergi Ayrıcalığı

49. Madde gümrük ayrıcalığı 50.madde